

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. д-р Катя Гинева Кайрякова

Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”

на

Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор”
Професионално направление (шифър 8.3) „Музикално и танцово изкуство”, докторска
програма „Хореография”

Докторант: Пламена Василева Моралиева, докторант към катедра „Хореография” на
Факултет по изкуствата при Югозападен университет „Неофит Рилски”

Тема: **Роли на традиционната българска танцова култура в съвременността.**

Трансформации и въздействие

Научен ръководител: доц. Георги Гаров

Общо представяне на процедурата и получените за рецензиране материали

Рецензията е изготвена въз основа на Заповед №1013 от 26.06.2023 г. на Ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски” относно утвърждаване състав на научно жури и представени от докторанта дисертационен труд, автореферат, справка за приносите в дисертационния труд, публикации по темата на дисертационния труд, в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ за придобиване на образователна и научна степен „доктор” и научна степен „доктор на науките”. На базата на представените документи има всички основания да се заключи, че процедурата по обявяването и провеждането на конкурса е осъществена в пълно съответствие със Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение, както и с вътрешния Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ЮЗУ.

Кандидатът Пламена Василева Моралиева е представила за рецензиране:

- ✓ Дисертационен труд с обем 164 страници, от които 124 основен текст, със следната структура: увод, изложение в три глави, заключение, 10 приложения. Следването на стандартите и класическата структура на такъв тип изложения могат да се приемат като добра заявка на докторанта за усвоени основни умения и норми в научната стилистика. Библиографската справка включва 115 заглавия на кирилица - както от последните години, така и заглавия на едни от първите автори по тематиката на дисертационния труд, 70 интернет източника и 24 имена на респонденти. Изведените полезни за проучването елементи показват

убедително творческото боравене с литературните източници. Доказателство за познаване на проблематиката са и подбраните интервюта и разговори илюстриращи основни положения от дисертационния труд. Избраната методика допринася за постигане поставените цели и дава възможност по убедителен начин да се дадат отговори на повдигнатите въпроси. Приложен е снимков материал от традиционни празници в Елешница, Добринище, Разлог, Козичино, Голица. Съдържанието на всяка от *трите* глави е обособено в параграфи, направени са конкретни изводи след всяка глава;

- ✓ Три публикации по темата на дисертационния труд в академични издания;
- ✓ Автореферат.

Кратки биографични данни за докторанта

Пламена Василева Моралиева е дипломиран бакалавър в специалност „Българска народна хореография“, катедра „Хореография“, факултет по Изкуствата, при ЮЗУ „Неофит Рилски“ гр. Благоевград през 2014 г., а в 2016 г. придобива образователно квалификационна степен „магистър“ в магистърска програма „Теория и критика на хореографското изкуство“ в същата катедра. От 2018 до 2022 година е докторант в редовна форма на обучение в катедрата с научен ръководител доц. Георги Гаров. Още преди дипломирането си Пламена Моралиева поставя началото на професионалното си развитие като хореограф. В годините съчетава различни жанрове в танцовото изкуство, като работи в Детско-юношеска школа по спортни танци в гр. Добринище, Клуб по спортни танци „Карат“ към НЧ „Никола Вапцаров – 1866“ гр. Благоевград, Детски танцов състав „Вихрен“ към НЧ „Никола Вапцаров – 1866“ гр. Благоевград, ОДЗ „Ален Мак“ Кочериново, с. Бараково и с. Стоб, включително и като хореограф на мажоретен състав към СУ „Христо Ботев“ гр. Кочериново. Възпитаник на Националното училище за фолклорни изкуства „Филип Кутев“ гр. Котел, в специалност „Български танци“, професия „танцьор“, една година тя усъвършенства изпълнителските си умения в Ансамбъл „Пирин“ гр. Благоевград. От 2016 г. започва работа, първоначално като хоноруван преподавател, а по-късно и като асистент, в катедра „Хореография“ факултет по Изкуствата при ЮЗУ „Неофит Рилски“ гр. Благоевград. Познанията и опитът и позволяват да преподава различни дисциплини в областта на танцовото изкуство: *Детски танци и игри, Български народни танци, Спорт – спортни танци, Спортни танци, Сценични танци, Хореографска композиция, Обработка на български народни танци, Методика на преподаване на български*

народни танци, Ансамбъл, Моден спектакъл – сценично поведение. От 2021 година до днес работи като хореограф в ДГ „Ален Мак“ гр. Кочериново и с. Бараково.

Биографията и професионалният път на автора на предложения дисертационен труд Пламена Василева Моралиева, определено подсказва за ориентацията към изследваната тема свързана с ролите на традиционната българска танцова култура в съвременността.

Актуалност на тематиката

Дисертационният труд „Роли на традиционната българска танцова култура в съвременността. Трансформации и въздействие“ обхваща изключително актуална тематика породена от факта, че за пръв път се анализира ролята на хорото в различни аспекти от съвременния живот. Актуалността на темата произтича и от непрестанно засилващия се интерес на обществото към фолклорната танцова традиция. В този смисъл, съобразно динамичната промяна на традиционното българско хоро, има непрестанна академична потребност за сравнителен анализ и научен подход. Съвсем сполучливо в дисертационния труд са подчертани и осмислени, в съпоставителен план, ролята на традиционното хоро в миналото и днес, като уместно акцентът е поставен върху обредно-календарната празнична система в България, сценичното танцово изкуство на фолклорна основа и институции, форуми и събития. Значимостта на дисертационния труд идва както от теоретичния анализ, така и от практическия опит на докторанта, който отлично познава присъствието на традиционното българско хоро в различни нива от съвременното битие. Това несъмнено подпомага методологическия подход за реализиране на изследването, в който е приложен исторически, сравнително-аналитичен и емпиричен метод.

Целесъобразност на изследователските методи за постигане на поставените цели

Моралиева определя целта на дисертационния си труд в разкриване ролите на хорото в различни области от съвременния живот, изследване на техните трансформации и въздействие /с.7/. От тази цел произтичат специфичните изследователски, шест на брой, конкретни задачи, чието изпълнение се извършва последователно в основния текст. Основно те са свързани с ролите на хорото, проследени в различни аспекти на съвременната социокултурна реалност. Във връзка с изследователските цели и задачи са приложени подходящи методи и инструменти като докторантката показва умение да изведе идеите си в аналитичен вид.

Оценка на дисертационния труд

В **Уводната** част, както е прието, докторантът Пламена Василева Моралиева, представя ясно и в достатъчна степен изчерпателно задължителните компоненти на дисертационния труд. Обоснована е значимостта на проблема и е очертана посоката на изследването, неговите цели, задачи и методология. Посочени са обектът и предметът на изследването, конкретно е изведена авторовата теза, че *„Традиционната танцова култура трансформира и адаптира своите роли спрямо социалните норми и нужди на съвременното и съвременния човек“* и хипотезите. Охарактеризирана е специфичната проблематика свързана с различните метаморфози водещи към промяна в ролята на традиционното българско хоро. Липсата на задълбочени научни изследвания на процеса в осъвременяването на танцовата култура в последните около 20 години провокира докторантът да вникне по-дълбоко в тази сериозна сфера и да се опита да предложи отговор на въпроси, свързани със *„Спецификите, трансформациите и въздействието на хорото в танцовата култура и сценичното танцово изкуство на фолклорна основа в съвременността“*. Авторката дава в разгърнат вид своето виждане за ползата за науката от труда си и представя накратко съдържанието на отделните части на дисертацията. Терминът „роля“ е представен задълбочено в аспект на неговата терминологична вариантност и определение, като се уточнява, че в дисертационния труд *„ще се разбира като функции и въздействие на хорото в съвременното битие.“*

Първа глава въвежда в познанието за присъствието на хорото в съвременните празници. Задълбоченият прочит на теоретични изследвания и достигнатите научни резултати формират вижданията на докторанта и подпомагат и подкрепят предстоящите анализи по предложената проблематика

Моралиева се спира подробно върху българската фолклорна обредно-празнична система като поставя акцент на празници, в чиято обредна танцувалност приобщаващата и посвещаваща роля на хорото са с изразено присъствие. Разделяйки съвременната календарна обредно-празнична система в два раздела, обществена празничност и лична/семейна празничност докторантът установява, че се открояват някои съществени промени породени от различни фактори. Съвместното съществуване на старинната и съвременната танцова култура преминава през непрестанно взаимодействие, обновяване и динамика. Аргументираният анализ налага извода, че *„значимата за старинната култура посвещаваща роля на хорото/танца, днес е заменена с приобщаваща.“* Този процес на развитие на хорото във времето оформя и спецификата на съвременната празничност.

Във втора глава концептуалният акцент е поставен в анализиране ролята на традиционното българско хоро в сценичното танцово творчество. Представената гледна точка в трудовете на голям брой учени авторката приема като сериозен фундамент, който дава възможност за задълбочено осмисляне на фолклорните образци. В доказване на тезата, че „...ролите на традиционните танцови образци в сценичното изкуство се оформят от творческите методи и похвати на хореографите в процеса на изграждане на танцово произведение. Определят се от формата на танца и неговото процесуално протичане.“ /с.53/ анализът се фокусира върху широко обхватна емпирична основа. Разгледани са произведения различни по форма, съдържание, регионалност и времеви отрязък, в контекста на отделния авторски почерк, които Моралиева групира в четири модела на изграждане на танцово произведение. Всеки модел, анализиран в отделен параграф, има своята роля и значение в общото звучене на труда и показва положените усилия и задълбочени познания на докторанта. Тази част от изложението бих определила като изключително сериозен принос на изследването с впечатляваща задълбоченост и изчерпателност в извеждането на 27 различни роли на традиционното българско хоро в творческия процес на професионалното сценично танцово изкуство.

Трета глава е посветена на различните роли на хорото като основна причина за създаване на институции, форуми и събития. Последователно и логически обосновано, аргументирайки припознаването на хорото като неформална институция, Моралиева насочва фокуса на вниманието си към институционалната форма на съществуване на традиционното българско хоро и спецификите в неговото представяне. Детайлният анализ на институционалния живот на хорото в съвременния „Клуб за български народни хора“ определя значимата му роля както във физически, така и в психологически аспект. В своя анализ Моралиева привежда аргументи и обосновава като следствие от съществуването на клубовете и появата на различните форуми за представяне на традиционното българско хоро - танцови фестивали, танцови семинари, хоротеки, в които се оформят различни – общо 24 роли на хорото. Направените изводи кореспондират с основната тема на изследването и дават отговор на част от поставените задачи.

В **заклучението**, като естествено финализиране на изследването, докторантът обобщава най-същественото, което се съдържа в него за различните роли на традиционната българска танцова култура в съвременността, нейните трансформации и въздействие.

Приноси и значимост на научната разработка и на публикациите по темата на дисертационния труд

Представеният високо стойностен дисертационен текст респектира с обема и качеството на извършените проучвания, с натрупването на ценен изследователски материал и с осъществения задълбочен анализ. За първи път се анализира присъствието на традиционното българско хоро, през призмата на различни роли – общо 61, в различните нива на съвременната реалност – от обществената празничност, през сценичното танцово творчество на фолклорна основа до съвременната институционалност и форуми на представяне. Изследването осъществява успешно своите цели не само в теоретичната проблематика, но и за постигане на научни резултати. Напълно приемам изложените, аналитично представени и достоверно изтъкнати, шест приноса на труда. Разглежданият дисертационен труд има сериозна научна стойност и отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за неговото прилагане.

Докторантът е посочил три публикации по темата на дисертационния труд. Направените публикации като брой и съдържание напълно отговарят на изискванията за допускане до публична защита.

Препоръчвам изложението да бъде оформено и публикувано в практическо пособие предназначено не само за хореографи и специалисти, а и за всички, които проявяват интерес към танцовото изкуство.

Авторефератът, в обем от 33 страници, е подготвен в съответствие с академичните изисквания и аналитично представя основните моменти и собствени тези в дисертационния труд. Той отразява обема на дисертацията коректно и точно - както съдържателната страна, така и направените изводи и научни приноси.

Заключение

Изхождайки от всичко казано по-горе изразявам своята **положителна** оценка за дисертационния труд **Роли на традиционната българска танцова култура в съвременността. Трансформации и въздействие** и предлагам на уважаемото научно жури да бъде присъдена на Пламена Василева Моралиева образователната и научна степен „доктор” в Професионално направление 8.3 „Музикално и танцово изкуство”, докторска програма „Хореография”.

23 август 2023 г.

гр. Варна

Изготвил рецензията:

доц. д-р Катя Кайрякова

REVIEW

from

Assoc. Dr. Katja Gineva Kairyakova

Varna Free University "Chernorizets Hrabar"

on

Dissertation work for the award of the educational and scientific degree

"Doctor"

Professional field (code 8.3) "Music and dance art", doctoral program

"Choreography"

Doctoral student: Plamena Vasileva Moralieva, doctoral student at the

Choreography Department of the Faculty of Arts at Southwestern University "Neofit

Rilski"

Topic: **Roles of traditional Bulgarian dance culture in modern times.**

Transformations and impact

Director of studies: Prof. Georgi Garov

General presentation of the procedure and the materials received for review

The review was prepared on the basis of Order No. 1013 of 26.06.2023 of the Rector of the Southwestern University "Neofit Rilski" regarding the approval of the composition of the scientific jury and the dissertation submitted by the doctoral student, the author's abstract, reference to the contributions in the dissertation, publications on the subject of the dissertation work, in accordance with the requirements of ZRASRB, PPZRASRB for the acquisition of the educational and scientific degree "doctor" and the scientific degree "doctor of sciences". On the basis of the presented documents, there is every reason to conclude that the procedure for announcing and conducting the competition was carried out in full compliance with the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Regulations for its Application, as well as with the internal Regulations on the terms and conditions for acquiring scientific degrees and occupying academic positions at SSU.

Candidate Plamena Vasileva Moralieva submitted for review:

- ✓ Dissertation with a volume of 164 pages, of which 124 are the main text, with the following structure: introduction, presentation in three chapters, conclusion, 10 supplements. Following the standards and classical structure of this type of exposition can be accepted as a good request of the doctoral student for mastered basic skills and norms in scientific stylistics. The bibliographic reference includes 115 titles in Cyrillic - both from recent years and titles of some of the first authors on the subject of the dissertation work, 70 Internet sources and 24 names of respondents. The extracted elements useful for the study show convincingly the creative handling of the literary sources. Evidence of knowledge of the issue is also the selected interviews and conversations illustrating the main points of the dissertation work. The chosen methodology contributes to the achievement of the set goals and provides an opportunity to give convincing answers to the questions raised. Attached is photo material from traditional holidays in Eleshnitsa, Dobrinishte, Razlog, Kozichino, Golitsa. The content of each of the three chapters is divided into paragraphs, specific conclusions are made after each chapter;
- ✓ Three publications on the subject of the dissertation work in academic publications;
- ✓ Abstract.

Brief biographical data of the PhD student

Plamena Vasileva Moralieva graduated with a bachelor's degree in "Bulgarian folk choreography", Department of "Choreography", Faculty of Arts, at the South-West University „Neofit Rilski”, Blagoevgrad in 2014, and in 2016 she obtained the educational qualification "Master" in master's program "Theory and Criticism of Choreographic Art" in the same department. From 2018 to 2022, she is a full-time doctoral student in the department with the scientific director Assoc. Georgi Garov. Even before her graduation, Plamena Moralieva began her professional development as a choreographer. Over the years, she combines various genres in the art of dance, working at the Children's and Youth School of Sports Dances in Dobrinishte, Sports

Dance Club "Karat" at the "Nikola Vaptsarov - 1866" Primary School, Blagoevgrad, Children's Dance Ensemble "Vihren" at Primary school "Nikola Vaptsarov - 1866" Blagoevgrad, ODZ "Alen Mak" Kocherinovo, village of Barakovo and village of Stob, including as a choreographer of a cheerleading squad at SU "Hristo Botev" town of Kocherinovo. A graduate of the National School of Folk Arts "Philip Koutev" Kotel, majoring in "Bulgarian dances", profession "dancer", for one year she perfected her performing skills in Ensemble "Pirin" Blagoevgrad. In 2016, she started working, initially as a part-time teacher, and later as an assistant, in the Department of Choreography, Faculty of Arts at the Neofit Rilski State University of Blagoevgrad. Her knowledge and experience allow her to teach various disciplines in the field of dance art: Children's dances and games, Bulgarian folk dances, Sports - sports dances, Sports dances, Stage dances, Choreographic composition, Processing of Bulgarian folk dances, Methodology of teaching Bulgarian folk dances, Ensemble, Fashion show - stage behavior. From 2021 until now, she has been working as a choreographer in the "Alen Mak" kindergarten in the city of Kocherinovo and the village of Barakovo.

The biography and professional path of the author of the proposed dissertation work, Plamena Vasileva Moralieva, definitely suggests the orientation to the researched topic related to the roles of traditional Bulgarian dance culture in modern times.

Actuality of the topic

The dissertation "Roles of traditional Bulgarian dance culture in modern times. "Transformations and impact" covers an extremely current topic arising from the fact that, for the first time, the role of the horo in various aspects of modern life is analysed. The actuality of the topic also stems from the ever-increasing public interest in the folk dance tradition. In this sense, according to the dynamic change of the traditional Bulgarian dance, there is a constant academic need for a comparative analysis and a scientific approach. Quite successfully, in the dissertation work, the role of the traditional horo in the past and today is emphasized and understood, in a comparative plan, with the appropriate emphasis being placed on the ritual-calendar holiday system in Bulgaria, the stage dance art on a folklore basis and institutions, forums and events. The significance of the dissertation work comes from both the

theoretical analysis and the practical experience of the doctoral student, who is well aware of the presence of the traditional Bulgarian horo in various levels of modern life. This undoubtedly supports the methodological approach to the realization of the research, in which a historical, comparative-analytical and empirical method is applied.

Expediency of research methods to achieve the set goals

Moralieva defines the purpose of her dissertation work in revealing the roles of the horo in various areas of modern life, researching their transformations and impact /p.7/. From this aim arise the specific research tasks, six in number, specific tasks, the implementation of which is carried out sequentially in the main text. They are mainly related to the roles of the horo, traced in various aspects of the modern socio-cultural reality. In relation to the research goals and tasks, appropriate methods and tools have been applied, as the doctoral student shows the ability to present her ideas in an analytical form.

Evaluation of the dissertation work

In the **Introductory part**, as it is accepted, the doctoral student Plamena Vasileva Moralieva clearly and sufficiently comprehensively presents the mandatory components of the dissertation work. The importance of the problem is justified and the direction of the research, its goals, tasks and methodology are outlined. The object and the subject of the research are specified, the author's thesis that "Traditional dance culture transforms and adapts its roles to the social norms and needs of the present and modern man" and the hypotheses are specifically stated. The specific problems associated with the various metamorphoses leading to a change in the role of the traditional Bulgarian dance are characterized. The lack of in-depth scientific studies of the process in the modernization of dance culture in the last 20 years provoked the doctoral student to delve deeper into this serious field and try to offer an answer to questions related to "The specifics, transformations and impact of the horo in the dance culture and the stage art of folklore-based dance in modern times. The author gives in an expanded form her view of the benefit to science of her work and briefly presents the content of the individual parts of the dissertation. The term "role" is presented in depth in terms of its terminological variation and definition, specifying

that in the dissertation "it will be understood as the functions and impact of the horo in modern existence."

The first chapter introduces the knowledge of the presence of the horo in modern feasts. The in-depth reading of theoretical studies and the achieved scientific results form the views of the doctoral student and support and support the upcoming analyzes on the proposed issues.

Moralieva dwells in detail on the Bulgarian folklore ritual-feast system, placing an emphasis on holidays, in the ritual danceability of which the inclusive and consecrating role of the horo has a pronounced presence. Dividing the modern calendar rite-festival system into two sections, public festivity and personal/family festivity, the doctoral student found that some significant changes caused by various factors stand out. The coexistence of ancient and modern dance culture goes through ceaseless interaction, renewal and dynamism. The reasoned analysis necessitates the conclusion that "the dedicatory role of the horo/dance, significant for the ancient culture, has today been replaced by an inclusive one." This process of development of the horo over time also shapes the specifics of the modern celebration.

In the second chapter, the conceptual emphasis is placed on analyzing the role of the traditional Bulgarian horo in stage dance creativity. The author takes the point of view presented in the works of a large number of scientists as a serious foundation, which provides an opportunity for a thorough understanding of folklore samples. In proving the thesis that "...the roles of traditional dance patterns in the performing arts are shaped by the creative methods and techniques of the choreographers in the process of building a dance work. They are determined by the form of the dance and its procedural flow." /p.53/ the analysis focuses on a wide-ranging empirical basis. Works different in form, content, regionality and time period were examined, in the context of the individual author's handwriting, which Moralieva grouped into four models of construction of a dance work. Each model, analyzed in a separate paragraph, has its role and importance in the overall sound of the work and shows the efforts and in-depth knowledge of the doctoral student. I would define this part of the exhibition as an extremely serious contribution of the research with impressive depth and

comprehensiveness in bringing out 27 different roles of the traditional Bulgarian horo in the creative process of professional stage dance art.

A third chapter is dedicated to the various roles of the horo as the main reason for creating institutions, forums and events. Consistently and logically, arguing for the recognition of the horo as an informal institution, Moralieva focuses her attention on the institutional form of existence of the traditional Bulgarian horo and the specifics of its presentation. The detailed analysis of the institutional life of the horo in the modern "Club for Bulgarian Folk People" determines its significant role in both physical and psychological aspects. In her analysis, Moralieva gives arguments and substantiates as a consequence of the existence of the clubs and the appearance of various forums for the presentation of the traditional Bulgarian horo - dance festivals, dance seminars, chorotheques (folk dance clubs), in which different - a total of 24 roles of the horo are formed. The conclusions drawn correspond to the main topic of the research and provide an answer to part of the set tasks.

In the **conclusion**, as a natural finalization of the research, the doctoral student summarizes the most essential that is contained in it about the various roles of traditional Bulgarian dance culture in modern times, its transformations and impact.

Contributions and significance of scientific development and publications on the topic of the dissertation work

The presented high-value dissertation text respects the volume and quality of the studies carried out, the accumulation of valuable research material and the in-depth analysis carried out. For the first time, the presence of the traditional Bulgarian dance is analyzed through the prism of different roles - 61 in total, in the different levels of modern reality - from public festivity, through stage dance creativity based on folklore to modern institutionality and performance forums. The research successfully achieves its goals not only in theoretical issues, but also in achieving scientific results. I fully accept the presented, analytically presented and credibly highlighted, six contributions of the work. The dissertation work under review has serious scientific value and meets the requirements of the RSARB and the regulations for its implementation.

The doctoral student has indicated three publications on the topic of the dissertation work. The publications made in terms of number and content fully meet the requirements for admission to public protection.

I recommend that the exposition be shaped and published in a practical manual intended not only for choreographers and specialists, but also for all those who are interested in the art of dance.

The abstract, in a volume of 33 pages, is prepared in accordance with the academic requirements and analytically presents the main points and own theses in the dissertation work. It reflects the volume of the dissertation correctly and accurately - both the content side and the conclusions and scientific contributions made.

Conclusion

Based on everything said above, I express my positive assessment of the dissertation "Roles of traditional Bulgarian dance culture in modern times. Transformations and impact" and I propose to the respected scientific jury that Plamena Vasileva Moralieva be awarded the educational and scientific degree "doctor" in Professional field 8.3 "Music and dance art", doctoral program "Choreography".

August 23, 2023.

City of Varna

Prepared the review:

Prof. Dr. Katya Kairyakova